

Рецензія на книгу *Імміграція та Апокаліпсис: Як Книга Об'явлення вплинула на американську імміграцію*

Immigration and Apocalypse: How the Book of Revelation Shaped American Immigration. By Yii-Jan Lin. Yale University Press, 2024, 296 p.; ISBN-13: 978-0300253184, 24.24 USD.

Олександр МАРУСЯК

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-4113-0624

На небесах є стіна, брама і сувора імміграційна політика. А в пеклі – відкриті кордони.

Стив Кінг, член Палати представників США від штату Айова (Республіканська партія)

Американська дослідниця Йї-Ян Лін (Yii-Jan Lin), доцент із дослідження Нового Завіту у Єльській школі богослов'я (Yale Divinity School), вже не вперше провокує вибагливого англомовного читача, пропонуючи сміливі ракурси у погляді на ті богословські теми, які, здавалося б, уже давно досліджені. Її попередня книга *The Erotic Life of Manuscripts* (Oxford University Press, 2016; укр. «Еротичне життя рукописів») занурила читача в історію новозавітної текстуальної критики і показала, як метафори раси, родини, еволюції та спадковості формували цю дисципліну від XVIII століття до сьогодення. Авторка простежила тісний зв'язок між текстологією та біологічними науками, описавши «erotичне життя» рукописів (тобто їхню циркуляцію, копіювання та появу нових варіантів) у термінах, схожих на ті, якими позначаються біологічні процеси. Також у цій праці вона продемонструвала, як наукові уявлення про расу чи кровну спорідненість були перенесені з біології до сфери текстуальної критики.

Остання в часі монографія Лін *Immigration and Apocalypse: How the Book of Revelation Shaped American Immigration* (Yale University Press, 2024; укр. «Імміграція та Апокаліпсис: Як Книга Об'явлення вплинула на американську імміграцію»)

пропонує вже іншу метафоричну перспективу на добре знайому новозавітну тему. Аналізуючи образ Америки як Нового Єрусалиму з Книги Об'явлення від часів Колумба до епохи Трампа, авторка стверджує, що протягом століть багато християн уявляли Сполучені Штати як рай на землі, відтворений за мотивами глав 21–22 Об'явлення (11–33). Водночас реконструюючи міф про благословенний Божий притулок, вона переконливо доводить, що він має і свій темний бік: апокаліптична риторика активно використовувалася у медіа, політичних промовах, церковних проповідях, карикатурах і навіть у художній літературі з метою дискримінації та виключення з американського життя небажаних іммігрантів, бо змальовувала їх як ворогів Бога, які мають перебувати «поза стінами небесного міста».

Критика загалом добре сприйняла вихід цієї книги. Ресурс *Englewood Review of Books* назвав її однією з п'ятнадцяти важливих богословських книг 2024 року¹. А Віллі Джеймс Дженнінгз (Willie James Jennings)², колега Лін з Єльського університету, зазначив таке: «Після прочитання цієї новаторської книги ви вже ніколи не сприйматимете ані американську імміграційну політику, ані Книгу Об'явлення так, як раніше. Відтепер будь-яка змістовна розмова про імміграцію в Америці повинна починатися з “Імміграції та Апокаліпсису”³».

Хоча сама ж авторка охарактеризувала свій науковий проєкт як «історію американської інтерпретації Книги Об'явлення» (3) і навіть для зручності розмістила структурний план Книги Об'явлення після основного тексту роботи (додаток «В»), важливо пам'ятати, що ця книга не є богословським коментарем до Книги Об'явлення або дослідженням у сфері християнської есхатології. Праця Лін присвячена саме проблемам *імміграції* в американському контексті, а лексика, наративи та образи, взяті з Книги Об'явлення, виступають своєрідною *призмою*, через яку вона ці проблеми інтерпретує.

Для прикладу уявіть добре відомий образ з Книги Об'явлення – стіни Нового Єрусалима

«І заніс мене духом на гору велику й високу, і місто велике мені показав, святий Єрусалим, що сходить із неба від Бога. Славу Божу він має. А світлість його подібна до каменя дорогоцінного, як каменя ясписа, що блищить, як кришталь. Мур воно мало великий і високий, мало дванадцять брам, а на брамах дванадцять Анголів та ймення написані, а вони імення дванадцятьох племен синів Ізраїля», Об. 21:10–12 UBIO.

Лін зазначає, що публічна риторика щодо спорудження захисної прикордонної стіни як виняткового засобу відмежування «святих» американців від

1 “Fifteen Important Theology Books of 2024!,” *The Englewood Review of Books*, 12 December 2024. URL: <https://englewoodreview.org/important-theology-books-of-2024/10/>

2 Американський богослов, який займається теологією визволення та богословською антропологією; автор таких праць як *The Christian Imagination: Theology and the Origins of Race* (Yale University Press, 2011) та *After Whiteness: An Education in Belonging* (Eerdmans, 2020).

3 Див.: <https://www.yijianlin.com/immigrationandapocalypse>.

«брудних» і «грішних» людей прямо перегукується з апокаліптичними алюзіями Книги Об'явлення, які активно використовуються в американському політичному дискурсі (у тексті книги лема «*wall*» у різних граматичних формах зустрічається 364 рази). Пишучи про популістичну ідею президента Дональда Трампа щодо будівництва стіни на кордоні з Мексикою, авторка чітко показує її апокаліптичний вимір⁴ і іронічно зазначає, що Трамп зводить не просто якусь стіну, а Стіну Америки – Нового Єрусалима, сяючого міста на пагорбі (с. 157–181). Звісно, стіни – це не єдиний образ із Книги Об'явлення, про який мовиться у праці. Оскільки грішні іммігранти асоціюються передусім із бідністю, хворобами та брудом («І не ввійде до нього ніщо нечисте, ані той, хто чинить гидоту й неправду, але тільки ті, хто записаний у книзі життя Агнця», Об. 21:27 UBIO), то для них можна створити санітарно-епідеміологічні та бюрократично-юридичні перешкоди, що й було зроблено на практиці.

У контексті «апокаліптичної епідеміології» (*apocalyptic epidemiology*) Лін аналізує, як риторика Книги Об'явлення використовувалася для стигматизації іммігрантів як носіїв різних хвороб, що посилювало суспільні страхи й виправдовувало прагнення до расової «чистоти» американського суспільства, оскільки тільки люди в чистому, випраному одязі можуть увійти до огороженого міста («Блаженні, хто випере шати свої, щоб мати право на дерево життя, і ввійти брамами в місто!» Об. 22:14 UBIO) (61–82). Авторка говорить, що, наприклад, ірландці-католики довго вважалися «ідолянами», і їх звинувачували у поширенні хвороб, особливо під час епідемій холери 1830–1860 років (75–76). Однак і в XXI столітті в американській публічній риторичі все ще значною мірою відлунюють такі та схожі мотиви, оскільки нещодавня пандемія COVID-19 «знову оголила американську схильність ототожнювати чужинця з хворобою – і все це в апокаліптичних образах»⁵ (107).

Також у рецензованій праці можна знайти багато цікавої інформації про юридичні аспекти міграційної політики США. Авторка дослідила бюрократичні механізми та юридичні процедури допуску мігрантів на територію США та їхнього видворення з цієї території у метафоричному співвіднесенні з логікою записів у Книзі Життя («Book of Life») та Книзі Дінь («Book of Deeds») Страшного Суду з 20-го розділу Книги Об'явлення («І бачив я мертвих малих і великих, що стояли перед Богом. І розгорнулися книги, і розгорнулася інша книга, то книга життя. І суджено мертвих, як написано в книгах, за вчинками їхніми», Об. 20:12 UBIO) (113–130). Крім того, до рецензованого видання додається хронологія найважливіших подій, ухвалених законодавчих актів та судових рішень від 1350 до 2023 року, пов'язаних із питаннями імміграції в англосаксонському світі (додаток «А»).

4 Цікаво, що у лютому 2017 року Конференція консервативної політичної дії (CPAC) провела панельну дискусію під назвою «Якщо в раю є ворота, стіна та екстремальна перевірка, чому в Америці їх немає?» (163).

5 Лін пише, що вже наприкінці весни 2020 року пошук у Google за запитом «COVID-19 Book of Revelation» видавав майже 40 мільйонів результатів (107).

Не оминає Лін і расової проблематики. Вона трансформує образ американської «Book of Life» у «Book of *White Life*» – термін, який за змістом можна перекласти як «Книга життя білої людини» і який увиразнює дискримінаційний характер американської політики щодо афроамериканців та корінного населення США (131–154). Наприклад, Лін зазначає, що в дебатах, які передували ухваленню 1790 року першого федерального закону про натуралізацію у США (*Naturalization Act*), чітко простежується базове уявлення про американську ідентичність – це білий чоловік, англієць за походженням і протестант за віровченням (white, male, English Protestant). Також, з очевидних причин, авторка не могла не згадати про «апокаліптичне відторгнення китайських іммігрантів», присвятивши цій проблемі цілий розділ (34–57).

Отже, ця книга є захопливим аналізом апокаліптичних мотивів в історії американської імміграції та водночас провокативним і викривальним нарисом проти дискримінації. Лін не просто ставить під сумнів правильність сучасної політичної міфології Америки у питаннях імміграції, а прагне довести читачам, що Книга Об'явлення вже давно є частиною цього дискурсу. Можливо, такий іронічно-раціоналістичний підхід – це саме те, що нам зараз потрібне, особливо в контексті другого президентства Дональда Трампа – людини, яка цинічно експлуатує християнську риторичку задля досягнення нехристиянських цілей.

Oleksandr MARUSIAK

Scientific Research Institute of State Building and Local Government of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-4113-0624

Надійшла до редакції / Received 06.09.2025

Прийнята до публікації / Accepted 04.11.2025